

1000 NĂM
1000 NĂM

PGS. TS. NGUYỄN THƯA HỖ

KINH TẾ - XÃ HỘI ĐÔ THỊ THĂNG LONG - HÀ NỘI THẾ KỶ XVII, XVIII, XIX

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRUNG TÂM THÔNG TIN THƯ VIỆN

V-ĐD/ 21731

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI - 2010

MỤC LỤC

Lời nhà xuất bản	5
Lời tựa	7

Chương 1

NHỮNG NỀN TẢNG TỰ NHIÊN - XÃ HỘI - LỊCH SỬ CỦA SỰ
HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN CỦA ĐÔ THỊ THĂNG LONG - HÀ NỘI

I. Thăng Long - Hà Nội: một đô thị tiêu biểu của Việt Nam truyền thống	11
1. Không gian xã hội đô thị Thăng Long - Hà Nội truyền thống	11
2. Vị thế của Thăng Long - Hà Nội trong hệ thống đô thị Việt Nam	13
II. Những nền tảng tự nhiên - xã hội của sự hình thành và phát triển đô thị	14
1. Vị trí địa lý và địa thế	14
2. Sông bến và đầm hồ đối với Thăng Long - Hà Nội	16
3. Tài nguyên thiên nhiên và nhân văn	23
III. Đô thị Thăng Long - Hà Nội trong tiến trình lịch sử	27
1. Đô thị Thăng Long - Kẻ Chợ trước thế kỷ XVII	27
2. Bối cảnh lịch sử và những chuyển biến kinh tế - xã hội trong nước	36
3. Bối cảnh quốc tế và khu vực	50

Chương 2

KINH TẾ ĐÔ THỊ THĂNG LONG - HÀ NỘI
NHỮNG THẾ KỶ XVII - XVIII-XIX

I. Diện mạo và kết cấu đô thị Thăng Long - Hà Nội những thế kỷ XVII-XVIII-XIX	59
--	----

1. Quy hoạch đô thị Thăng Long - Hà Nội trong lịch sử	99
2. Phục hợp thành lũy Thăng Long - Hà Nội	60
3. Thành Đại La - Đại Đô	62
4. Các cửa ô	65
5. Khu hoàng cung	75
6. Thành Thăng Long thời Lê - Trịnh	76
7. Phủ chúa Trịnh	80
8. Thành Hà Nội đời Nguyễn	86
9. Khu Thập tam trại - tổng Nội	92
10. Khu dân cư	95
II. Kinh tế hàng hoá đô thị Thăng Long - Hà Nội những thế kỷ XVII-XVIII-XIX	103
1. Kinh tế nông nghiệp và việc trao đổi nông phẩm ở Thăng Long - Hà Nội	103
2. Thương nghiệp dân gian trong mạng lưới chợ đô thành	108
3. Hoạt động sản xuất - buôn bán các hàng thủ công nghiệp và nông nghiệp trong các cửa hiệu nội đô	119
4. Các thôn làng chuyên nghề ven đô	159
5. Các hoạt động buôn bán liên vùng đường sông và ven biển	184
6. Đo lường, tiền tệ, giá cả và tín dụng	190
III. Mậu dịch đối ngoại của Thăng Long - Hà Nội trong những thế kỷ XVII-XVIII-XIX	198
1. Bức tranh toàn cảnh	198
2. Hoạt động kinh doanh của giới thương nhân Hoa kiều ở Thăng Long - Hà Nội và việc buôn bán xuyên biên giới với Trung Quốc	199
3. Giao thương với Nhật Bản và các nước châu Á khác	211
4. Giao thương với Bồ Đào Nha	217
5. Giao thương với Hà Lan	225
6. Giao thương với Anh	229
7. Giao thương với Pháp	

Chương 3

XÃ HỘI ĐÔ THỊ THĂNG LONG - HÀ NỘI NHỮNG THẾ KỶ XVII-XVIII-XIX

I. Dân số và kết cấu cư dân	235
1. Sự biến động của số dân và sự phân bố dân cư không đều	235
2. Địa lý hành chính và cư dân	239
3. Cộng đồng cư dân đô thị đa thành phần	243
II. Các giai tầng cư dân - xã hội	245
1. Các giai tầng thượng lưu đô thị	246
2. Nho sĩ và tầng ni đạo sĩ	261
3. Các tầng lớp bình dân bách tính đô thị	263
4. Cơ chế đẳng cấp và giao lưu đẳng cấp	269
III. Đời sống đô thị của cư dân Thăng Long - Hà Nội	275
1. Đời sống vật chất	275
2. Đời sống văn hoá tinh thần	287
IV. Văn hoá thị dân và con người Thăng Long - Hà Nội	305

Chương 4

NHÀ NƯỚC PHONG KIẾN QUAN LIÊU VÀ KINH TẾ - XÃ HỘI ĐÔ THỊ THĂNG LONG - HÀ NỘI

I. Chế độ phong kiến nhà nước quan liêu Việt Nam và bộ máy chính quyền lương cấp ở Thăng Long - Hà Nội	311
1. Chế độ phong kiến nhà nước quan liêu Việt Nam và giai đoạn hậu mô hình	311
2. Bộ máy chính quyền nhà nước ở Thăng Long - Hà Nội	314
II. Chính sách của nhà nước phong kiến đối với nông nghiệp và thủ công nghiệp Thăng Long - Hà Nội	316
1. Đường lối chung	316
2. Chính sách nông nghiệp của nhà nước phong kiến ở Thăng Long - Hà Nội	319
3. Bộ phận kinh tế thủ công nghiệp nhà nước	324

4. Chính sách của nhà nước phong kiến đối với thủ công nghiệp dân gian Thăng Long - Hà Nội	338
III. Chính sách của nhà nước phong kiến đối với các hoạt động thương nghiệp của Thăng Long - Hà Nội	
1. Nhận định chung	344
2. Thể lệ về chợ	347
3. Chính sách thuế tuần ty - quan tân	350
4. Chính sách giao thương buôn bán với người nước ngoài	355
IV. Chính sách quản lý xã hội của nhà nước phong kiến đối với Thăng Long - Hà Nội	
1. Đường lối chung	364
2. Chính sách quản lý xã hội bằng biện pháp đức - lễ	365
3. Chính sách quản lý xã hội bằng hình pháp	367
4. Chính sách quản lý xã hội thông qua trách nhiệm cộng đồng	369

Chương 5

KINH TẾ - XÃ HỘI ĐÔ THỊ THĂNG LONG - HÀ NỘI TRONG TIẾN TRÌNH XÃ HỘI VIỆT NAM TRUYỀN THỐNG

I. Sự phát triển của đô thị Thăng Long - Hà Nội trong toàn cảnh của dạng thức phát triển xã hội Việt Nam truyền thống	372
II. Tính chất, đặc trưng của kinh tế - xã hội đô thị Thăng Long - Hà Nội thế kỷ XVII-XVIII-XIX	
1. Kinh tế Thăng Long - Hà Nội những thế kỷ XVII-XVIII-XIX là một nền kinh tế hàng hoá phát triển thịnh đạt nhất trong tiến trình lịch sử dân tộc	376
2. Kinh tế hàng hoá đô thị Thăng Long - Hà Nội không vượt khỏi khuôn khổ một nền sản xuất - lưu thông phân phối quy mô nhỏ, mang tính chất phong kiến	381
3. Quan hệ hoà đồng và thế tương xâm giữa kinh tế - xã hội đô thị và nông thôn	384
4. Thế lưỡng nguyên đối tượng nhà nước - dân gian	389

**III. Di sản của kinh tế - xã hội đô thị truyền thống
trong công cuộc đổi mới, phát triển
và hội nhập của thủ đô Hà Nội**

1. Truyền thống và vị thế của Thăng Long - Hà Nội	393
2. Nhận thức về quy trình kinh tế hàng hoá đô thị	395
3. Quan hệ nhà nước - nhân dân trong đời sống kinh tế - xã hội đô thị	398
4. Một nền dân chủ đô thị và một nền văn hoá khai phóng nhân văn	401
5. Hội nhập quốc tế với đổi mới và phát triển đô thị	404

PHỤ LỤC

Phụ lục 1: Thượng kinh phong vật chí (Khuyết danh)	405
Phụ lục 2: Chuyến đi Bắc Kỳ năm Ất Hợi (187) (Trương Vĩnh Ký)	420
Phụ lục 3: Bản tường trình về vương quốc Đàng Ngoài (G. Baldinotti)	432
Phụ lục 4: Vua chúa Đàng Ngoài ở Kinh đô Kẻ Chợ (A. de Rhodes)	440
Phụ lục 5: Về vương quốc Đàng Ngoài và kinh thành Kẻ Chợ (G. Careri)	442
Phụ lục 6: Hà Nội, Thủ đô của Bắc Kỳ năm 1883 (Ch. Labarthe)	448
Phụ lục 7: Bản đồ và sơ đồ	459
Phụ lục 8: Thư mục	472